

Τα «Επιχειρηματικά Δίκτυα» στην υπηρεσία των ΜΜΕ

Οδηγός του ΕΟΜΜΕΧ για την προώθηση των συνεργατικών σχηματισμών

ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ οφέλη που μπορούν να επιτύχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μέσα από τη συμμετοχή τους σε «επιχειρηματικές συστάδες» (clusters) και τα «επιχειρηματικά δίκτυα» (networks), αναδεικνύει ο επιχειρηματικός οδηγός με τίτλο «Δίκτυα Επιχειρηματικότητας και Συστάδες Επιχειρήσεων», που εξέδωσε πρόσφατα το Εθνικό Παρατηρητήριο του ΕΟΜΜΕΧ για τις ΜΜΕ. Στο σημερινό αφιέρωμα, αναφερόμαστε στον ορισμό των «επιχειρηματικών δικτύων», τις ομοιότητες και τις διαφορές με τις «επιχειρηματικές συστάδες», τη σημασία των δύο σχημάτων στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και στις πηγές χρηματοδότησης, μέσω των οποίων οι ΜΜΕ μπορούν να ενταχθούν ή και να τα δημιουργήσουν. Τα επιχειρηματικά δίκτυα αποτελούνται από τρεις τουλάχιστον επιχειρήσεις, που συντάσσουν ένα σύμφωνο συνεργασίας για την εκτέλεση συγκεκριμένων ενεργειών, όπως παραγωγή, διανομή κτλ. εντός καθορισμένου χρονικού ορίζοντα. [ΣΕΛ. 8-9, 10]

Ενδεικτικές δράσεις που υλοποιούν οι συστάδες

Ανάπτυξη των επιχειρήσεων - εταιρών της συστάδας	
Ενθάρρυνση εισαγωγής νέας τεχνολογίας στις επιχειρήσεις - εταιρείες:	<ul style="list-style-type: none"> • Διοργάνωση σεμιναρίων, συναντήσεων, ομάδων εργασίας για τη διάδοση νέας τεχνολογίας στις επιχειρήσεις που απαρτίζουν το cluster • Ίδρυση κέντρων που αναπτύσσουν και εφαρμόζουν νέες τεχνολογίες και νέες διαδικασίες • Δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης και ενημέρωσης επί τεχνικών θεμάτων και εξελίξεων
Υποστήριξη των επιχειρήσεων που απαρτίζουν το cluster	<ul style="list-style-type: none"> • Ενθάρρυνση δικτύων επιχειρηματικότητας • Παροχή υποστήριξης στις επιχειρήσεις - εταιρείες • Ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση και διαφήμιση των επιχειρήσεων του cluster • Βελτίωση των χρηματοδοτικών εργαλείων για τις νέες επιχειρήσεις (spin offs) • Ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων - εταιρών του cluster
Ανάπτυξη δικτύων	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή διευκολύνσεων για την ανάπτυξη σχέσεων με την αγορά • Από κοινού αξιοποίηση των προσωπικών δικτύων • Ανάπτυξη δικτύου εξαγωγών
Ενίσχυση εμπορικών συνεργασιών	<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση προμηθειών • Ανάπτυξη τεχνικών προδιαγραφών
Ανάπτυξη ερευνητικών συνεργασιών	<ul style="list-style-type: none"> • Από κοινού συμμετοχή των εταιρών του cluster σε ερευνητικά προγράμματα

Ενδυνάμωση της συστάδας - cluster	
Ανάλυση του cluster	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση των δυνάμεων και αδυναμιών του cluster • Εκπόνηση μελέτης για την ανάπτυξη στρατηγικής του cluster • Διεξαγωγή συγκριτικών μετρήσεων (benchmarking) • Οργάνωση και διάδοση πληροφοριών • Παροχή υπηρεσιών • Ανάπτυξη καναλιών επικοινωνίας • Καλλιέργεια της ταυτότητας του cluster μεταξύ των εταιρών (improve firms' cluster awareness) • Διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών του cluster και φορέων της διοίκησης (αυτοδιοίκηση, υπουργεία κ.τ.λ.).

Τα επιχειρηματικά δίκτυα και ο ρόλος τους

■ Τι είναι, πώς δημιουργούνται, ποιες οι ομοιότητες και οι διαφορές με τις συστάδες-clusters

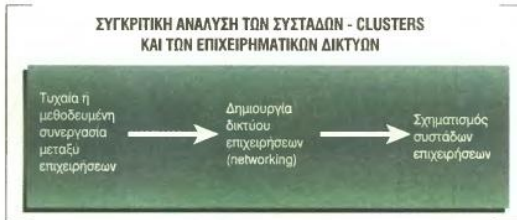
■ Στο σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην εθνική και την παγκόσμια οικονομία, ως μέλη «επιχειρηματικών συστάδων» (clusters) ή «επιχειρηματικών δικτύων» (networks), αναφέρεται το δεύτερο μέρος του επιχειρηματικού οδηγού με τίτλο «Δίκτυα Επιχειρηματικότητας & Συστήματα-Συστάδες Επιχειρήσεων (Clusters)», που εξέδωσε πρόσφατα το Εθνικό Παρατηρητήριο του ΕΟΜΜΕΧ για τις ΜΜΕ.

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ μας αφιέρωμα, αναφερόμαστε στον ορισμό των «επιχειρηματικών δικτύων», τις ομοιότητες και τις διαφορές με τις «επιχειρηματικές συστάδες», τη σημασία των δύο σχημάτων στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και στις πηγές χρηματοδότησης, μέσω των οποίων οι ΜΜΕ, μπορούν να ενταχθούν ή και να δημιουργήσουν μια επιχειρηματική συνεργασία.

Τα επιχειρηματικά δίκτυα αποτελούνται από τρεις τουλάχιστον επιχειρήσεις, που συντάσσουν ένα σύμφωνο συνεργασίας για την εκτέλεση συγκεκριμένων ενεργειών, όπως παραγωγή, διανομή κτλ. εντός καθορισμένου χρονικού οριζonta.

Τα επιχειρηματικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από:

- **Κοινή στρατηγική:** Τα μέλη του δικτύου πρέπει να έχουν κοινό στρατηγικό στόχο. Στα επιχειρηματικά δίκτυα ο στόχος είναι η βιωσιμότητα και η κερδοφορία της επιμέρους επιχείρησης, αλλά και η αντιμετώπιση του ανταγωνισμού.
- **Βασικές δεξιότητες:** Κάθε επιχείρηση που συμμετέχει σε κάποιο δίκτυο επιχειρηματικότητας προσθέτει μια αξία στο τελικό αποτέλεσμα, ανάλογα με αυτό που εκείνη ξέρει να κάνει καλύτερα.
- **Σαφή συμφωνία:** Το είδος της συμφωνίας μπορεί να είναι από ένα τυπικό και αυστηρό συμβόλαιο έως και άτυπη προφορική συμφωνία.
- **Εμπιστοσύνη:** Βασική προϋπόθεση της συνεργασίας είναι η εμπιστοσύνη. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να υπάρχει η πεποίθηση μεταξύ των επιχειρήσεων ότι οι οποιαδήποτε επιχειρηματικές κινήσεις ή δράσεις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του κοινού συμφέροντος, το οποίο δεν ανταρτίζεται στο ατομικό συμφέρον.
- **Τεχνολογία:** Η ανάπτυξη της τεχνολογίας επιτρέπει την άμεση μεταφορά πληροφοριών από επιχείρηση σε επιχείρηση και μειώνει δραστικά το χρόνο και το κόστος των συναλλαγών, επιτρέπον-

τας σε ξεχωριστές επιχειρήσεις να συμπεριφέρονται ως μία. Συχνά, η ανάπτυξη ενός δικτύου αποτελεί το πρώτο βήμα για τη δημιουργία μιας συστάδας-cluster επιχειρήσεων.

Τα οφέλη από τη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε συστάδες-clusters

Οι νεωτερισμοί, και γενικότερα η επιτευχί καινοτομιών, αποτελεί προϋπόθεση εξέλιξης της επιχειρηματικότητας. Για την αποδοτική οργάνωση της παραγωγής των επιχειρήσεων και την αύξηση της παραγωγικότητας είναι μεν καλή η συνεργασία, αλλά ακόμη καλύτερη είναι η ουσιαστική συνεργασία, ιδιαίτερα για τις μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες επιτυγχάνουν τις καινοτομίες εξωτερικά, σε αντίθεση με τις μεγάλες, οι οποίες τις επιτυγχάνουν εσωτερικά. Η συνεργασία των μικρών επιχειρήσεων μειώνει τους περιορισμούς σε εσωτερικούς πόρους και σε έλλειψη εσωτερικών ικανοτήτων.

Ερευνητές, εφευρέτες, φοιτητές και μελλοντικοί επιχειρηματίες μπορούν να διεκδικήσουν ένα ξεκίνημα για την καινοτόμο ιδέα τους μέσα από τη συμμετοχή και λειτουργία των επιχειρήσεων τους σε μία συστάδα-cluster της τεχνολογικής τους περιοχής. Η συμπληρωματικότητα και η συνεργασία προσδίδουν ιδιαίτερο πλεονέκτημα στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, μέσα από την καλύτερη διεξοχή στη διαχείριση έργων, την ανάπτυξη και προώθηση προ-

ϊόντων και στις τεχνικές διαπραγματεύσεις. Επιπλέον, μέσα από το cluster διευκολύνονται τόσο η πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου (venture capital) όσο και οι διαδικασίες μεταφοράς τεχνολογίας, υπηρεσιών εξειδικευμένου νομικού περιεχομένου (π.χ. ζητήματα κατοχύρωσης πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας).

Μέσω της ανάπτυξης συστάδων επιχειρήσεων, επιτυγχάνεται ευκολότερη και άμεστέρα η διάδοση της πληροφορίας και διευκολύνεται η πρόσβαση των επιχειρήσεων σε οργανισμούς, φορείς και ερευνητικά ινστιτούτα. Μέσω των συστάδων επιχειρήσεων προωθείται η καινοτομία.

Οι επιχειρήσεις έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε εξειδικευμένο προσωπικό και υψηλότερη διαπραγματευτική δύναμη, τόσο με τους προμηθευτές (δωάνες) όσο και με τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις (αναβαθμισμένη ποιότητα).

Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών, στο πλαίσιο διουίνδωσης των επιχειρήσεων, συντελεί στην αποτελεσματικότερη οργάνωση των επιχειρήσεων, στη μείωση του κόστους λειτουργίας τους, στην αύξηση της ευελιξίας και του επιπέδου εξυπηρέτησης.

Στις περιπτώσεις όπου οι συστάδες αναπτύσσονται σε αποκεντρωμένες γεωγραφικά περιοχές, τα οφέλη για την εκάστοτε περιφέρεια και τους κατοίκους της είναι πολλαπλάσια. Η ανάπτυξη μιας τέτοιας συστάδας επιχειρήσεων αυξάνει

Διαφορές των συστάδων

Συστάδες - clusters
<ul style="list-style-type: none"> • Ισότητα συμμετοχής «Εταιρών» • Συνήθως οι επιχειρήσεις μέλη της συστάδας είναι γειτονικές • Όσο περισσότερα τα μέλη τόσο καλύτερα • Η συμμετοχή των μελών είναι ισότιμη • Οι σχέσεις είναι ελαστικές • Αποτελούν ξεχωριστή οντότητα που εξελίσσεται (νέα εταιρεία) • Περιλαμβάνονται επιχειρήσεις και φορείς που παρέχουν υπηρεσίες στις επιχειρήσεις • Οι επιχειρήσεις - μέλη διαθέτουν αυστηροποιημένα προϊόντα / υπηρεσίες • Ενθαρρύνουν την παροχή εξειδικευμένων σε συγκεκριμένη γεωγραφικά περιοχή • Δύνανται να παρέχουν δίκτυα επιχειρηματικότητας • Οι στόχοι μπορεί να είναι ποικίλοι και διαφορετικοί από τις επιχειρήσεις που αποτελούν (π.χ. εξυπηρέτηση του κοινού οφέλους)

τη συμμετοχή των τοπικών παραγόντων είτε πρόκειται για επιχειρήσεις, ινστιτούτα είτε για πανεπιστημιακά και τεχνολογικά ιδρύματα, με αποτέλεσμα τη δημιουργία θέσεων εργασίας για τους νέους. Επιπλέον, ενδυναμώνεται η τοπική κοινωνία και η κοινωνική συνοχή. Όλα τα παραπάνω επιδρούν στην αύξηση της ποιότητας, στη μείωση του κόστους και στην αύξηση της εμπνευστικότητας του παραγομένου προϊόντος, δηλαδή στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Χαρακτηριστικά πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων και συνεργασίας

Σύμφωνα με εμπειρικές έρευνες, αν και η συνεργασία αποδεδεικνύεται στις περισσότερες περιπτώσεις επωφελής για τις επιχειρήσεις, οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν είναι ιδιαί-

ΟΔΗΓΟΣ
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ • ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2009

Βελτίωση του εξωτερικού περιβάλλοντος		
Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή σεμιναρίων για τη βελτίωση των δεξιοτήτων του προσωπικού και την εξειδίκευσή τους • Αξιοποίηση του cluster ως περιβάλλοντος για εκμάθηση και βελτίωση των ικανοτήτων του προσωπικού • Δημιουργία κέντρων ανάπτυξης και αξιοποίησης ανθρώπινου δυναμικού • Προσέλκυση νέων και ταλαντούχων ανθρώπων • Ιεράρχηση επενδύσεων 	Εξειδικευμένες αγορές κεφαλαίου
Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή κινήτρων ή διασφάλιση πόρων για την υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων με τη συμμετοχή πολλών μελών του cluster • Προώθηση της κοινής χρηματοδότησης, τη δημιουργία ειδικού ταμείου επενδύσεων ή την παροχή εγγυήσεων • Προώθηση της κοινής χρηματοδότησης, τη δημιουργία ειδικού ταμείου επενδύσεων ή την παροχή εγγυήσεων 	Υποδομές
Εξειδικευμένες αγορές κεφαλαίου		Κοινωνικό κεφάλαιο
		<ul style="list-style-type: none"> • Ενθάρρυνση ανάληψης ρίσκου από κοινού μεταξύ των μελών του cluster • Βελτίωση της πρόσβασης και της χρήσης φυσικών πόρων • Ανάπτυξη νέων ή βελτίωση υφιστάμενων υποδομών μέσα από κοινές ενέργειες των μελών και νέα χρηματοδοτικά μοντέλα • Υλοποίηση ιδιωτικών επενδυτικών έργων • Ανάπτυξη των προσωπικών δισυνδέσεων και σχέσεων • Βελτίωση της διατοκικής επικοινωνίας των εταιρών και αύξηση της συμμετοχής τους σε δίκτυα ή σε άλλες συστάδες • Ανάπτυξη συνεργασιών, καλλιέργεια της αποδοχής και της στήριξης από την τοπική κοινωνία

Μέγεθος τους στην ανάπτυξη των ΜΜΕ

clusters και ποια τα οφέλη που απολαμβάνουν τα μέλη τους

Μικρών - clusters από τα επιχειρηματικά δίκτυα

Επιχειρηματικά δίκτυα
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάμεσα στα μέλη του δικτύου υπάρχουν από την αρχή ή αναπτύσσονται ιεραρχικές σχέσεις • Δεν τίθενται γεωγραφικοί περιορισμοί
<ul style="list-style-type: none"> • Ο αριθμός των μελών καθορίζεται εξαρχής και συνήθως δεν μεταβάλλεται • Η συμμετοχή των μελών δεν είναι πάντα ισότιμη • Οι σχέσεις των μελών είναι καθορισμένες
<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελούν δραστηριότητα των επιχειρήσεων που τα αποτελούν • Περιλαμβάνονται μόνο ομοειδείς επιχειρήσεις
<ul style="list-style-type: none"> • Οι επιχειρήσεις μέλη των δικτύων συνεργάζονται, διαθέτουν συνήθως συμπληρωματικά προϊόντα / υπηρεσίες • Τα δίκτυα επιτρέπουν την ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών σε χαμηλότερο κόστος • Δεν δύνανται να περιέχουν συστάδες
<ul style="list-style-type: none"> • Οι στόχοι των δικτύων είναι ομοειδείς με τους στόχους των επιχειρήσεων που τα απαρτίζουν

Συγκριτική ανάλυση clusters - δικτύων

Οι συστάδες και τα δίκτυα επιχειρήσεων συχνά θεωρούνται έννοιες ταυτόσημες. Η αλήθεια είναι ότι αρκετές φορές τα δίκτυα επιχειρηματικότητας καταλήγουν στο σχηματισμό συστάδων-clusters επιχειρήσεων.

Παρ' όλ' αυτά όμως υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των συνεργατικών αυτών μορφών.

Οι βασικότερες διαφορές αφορούν την ευελιξία της συνεργασίας και το γεωγραφικό προσδιορισμό. Οι σχέσεις των επιχειρήσεων είναι καθορισμένες μέσα από συμβάσεις συνεργασίας (χρονικές ορίζονται συνεργασίας, πεδίο συνεργασίας, ενέργειες), ενώ στις συστάδες οι σχέσεις είναι πιο ελαστικές.

Στα δίκτυα καθορίζεται εξαρχής ποιοι θα συμμετέχουν, ενώ στις συστάδες δεν τίθενται περιορισμοί.

Όσο περισσότερες είναι οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν τόσο καλύτερα.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στις συστάδες διαθέτουν ανταγωνιστικά προϊόντα, απευθύνονται στους ίδιους δηλαδή πελάτες εκτός της συστάδας, κάτι που δεν συμβαίνει στα δίκτυα.

Τέλος, οι συστάδες-clusters επιχειρήσεων συχνά προσδιορίζονται από τη γεωγραφική τους συγκεντρωση, ενώ στα δίκτυα δεν απαιτείται η φυσική παρουσία της επιχείρησης σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

• την αποδοχή των «εξωτερικών φορέων προώθησης» της συστάδας, σε κλίμα συνεργασίας και εμπιστοσύνης.

Γίνεται σαφές η ανάγκη προώθησης δοκιμασμένης συνεργασίας ή διαβούλευσης των εν δυνάμει εταιρών της συστάδας, μέσω δικτύωσης των επιχειρήσεων.

Συμκρονο με εμπειρικές μελέτες, οι επιχειρήσεις που ιδρύουν και συμμετέχουν σε δίκτυα έχουν καλύτερα αποτελέσματα από άλλες που δεν αναπτύσσουν αντίστοιχη δραστηριότητα. Τα δίκτυα συνεπικερφών στη διάχυση της πληροφορίας και συμβάλλουν στην ανάπτυξη γνώσης, η οποία με τη σειρά της μπορεί να οδηγήσει σε αναδιάρθρωση της δομής και οργάνωσης της εταιρείας για την καλύτερη λειτουργία της, αλλά και στην αλλαγή των σχέσεων της με άλλες επιχειρήσεις π.χ. τους προμηθευτές.

Οι επιχειρήσεις, για να αναπτύξουν ή να συμμετέχουν με επιτυχία σε δίκτυα θα πρέπει καταρχήν να προσδιορίσουν το στόχο του δικτύου. Ο στόχος μπορεί να είναι τόσο ευρύς, όπως η ανταλλαγή ιδεών και η διάχυση πληροφοριών ή πιο εστιασμένος, όπως η προώθηση των εξαγωγών των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο δίκτυο μέσω της ανάπτυξης συγκεκριμένων προωθητικών ενεργειών. Στη συνέχεια, θα πρέπει να βρουν την εταιρεία (ή τις εταιρείες) που θα συνεργαστούν. Η αναζήτηση εταιρών θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα τα κοινά ενδιαφέροντα, την κουλτούρα, τους πόρους και ικανότητες που διαθέτουν οι επιχειρήσεις. Οι συνεργάτες μπορεί να ανήκουν σε παρόμοιους κλάδους ή τομείς δραστηριότητας (οριζόντιες συνεργασίες), να αποτελούν διαφορετικά τμήματα της ίδιας εφοδιαστικής αλυσίδας (κάθετες συνεργασίες) ή να προέρχονται από συμπληρωματικούς τομείς ή κλάδους (διαγώνιες συνεργασίες). Σε κάθε περίπτωση, απαιτούμενο συστατικό για την επίτευξη του στόχου του δικτύου είναι η εδραίωση εμπιστοσύνης μεταξύ

τερα δεκτικές σε ό, τι αφορά τη συμμετοχή τους σε συνεργασίες τύπου συστάδων ή ακόμα και επιχειρηματικών δικτύων.

Ανασταλτικοί παράγοντες φαίνεται να είναι:

- **Παραδοσιακή δομή - Μικρό μέγεθος:** Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και ο οικογενειακός χαρακτήρας αποτελούν ανασταλτικοί παράγοντες σε μια προοπτική συνεργασίας, κυρίως λόγω του περιορισμένου χρόνου και της μειωμένης δυνατότητας ανάληψης ενδεχομένου ρίσκου που μπορεί να έχει μία τέτοια επιχειρηματική δραστηριότητα.
- **Εσωστρέφεια:** Ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων δημιουργεί μια αντίληψη ότι η επιχείρηση είναι «προσωπική ή οικογενειακή υπόθεση», με αποτέλεσμα να απομονώνει τις επιχειρήσεις

- **Έλλειψη συνεργατικής κουλτούρας:** Η εσωστρέφεια των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των πολύ μικρών, εμποδίζει την ανάπτυξη συνεργατικής κουλτούρας.

- **Έλλειψη ενημέρωσης:** Οι επιχειρήσεις, λόγω του περιορισμένου χρόνου και της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, δεν έχουν πρόσβαση σε άμεση και έγκαιρη πληροφόρηση. Αντίστοιχα, πολλές επιχειρήσεις αγνοούν τις χρηματοδοτικές πηγές από τις οποίες μπορούν να αντλήσουν κεφάλαιο για να χρηματοδοτήσουν ενέργειες συνεργασίας.

Όσο η παγκοσμιοποίηση φέρνει τον ανταγωνισμό στο εθνικό και τοπικό επίπεδο, οι παλίοι ανταγωνιστές (επιχειρήσεις της ίδιας περιοχής, γειτονιάς) καλούνται να γίνουν σύμμαχοι, ώστε να ανταπεξέλθουν στο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι συστάδες-clusters επιχειρήσεων αποτελούν πλέον μια μεγάλη

πρόκληση, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες πλήττονται άμεσα από τον αυξανόμενο ανταγωνισμό. Τα παρακάτω χαρακτηριστικά μπορούν να αποτελέσουν πλεονέκτημα και να διαμορφώσουν μια νέα προοπτική στην ανάπτυξη των συστάδων-clusters στην Ελλάδα.

- **Ευελιξία:** Το μικρό μέγεθος μιας επιχείρησης μπορεί να αποτελεί εμπόδιο αλλά και προοπτική για την είσοδο μιας επιχείρησης σε μία συστάδα-cluster. Το μικρό μέγεθος μπορεί να είναι πιο ευέλικτο και πιο άμεσο στις οργανωτικές του διαδικασίες, γεγονός που αποτελεί προνόμιο για μια συνεργατική επιχειρηματική μορφή.

- **Τοπικός παράγοντας:** Η Ελλάδα, λόγω της διαφορετικότητας που παρουσιάζει σε κάθε τοπική κοινωνία και της αποκεντρωσης των πανεπιστημιακών και τε-

χνολογικών ιδρυμάτων, έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει επιχειρηματικές συνεργατικές μορφές.

- Η συγκρότηση μιας συστάδας μικρών επιχειρήσεων προϋποθέτει την «ετοιμότητα» (ωριμότητα) των εταιρών, ήτοι:
 - τη σαφή και κοινή αντίληψη των αλλαγών και προκλήσεων του εξωτερικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων που θέλουν να συνεργαστούν,
 - την τεχνολογική τους ωριμότητα, ώστε να είναι σε θέση να υποδεχτούν και να εφαρμόσουν καινοτομίες,
 - τη δεσμευση του ανθρώπινου δυναμικού τους και την ευελιξία τους σε αλλαγές (στρατηγική ευθυγράμμιση του ανθρώπινου δυναμικού),
 - τη διασφάλιση κωδικοποίησης της άρτης σε ρητή γνώση,
 - τη διασφάλιση ιαύτης συμμετοχής στη συστάδα,

Συνέχεια στη σελίδα 10

Η συνεργασία των ΜΜΕ και οι πηγές

Όσα πρέπει να γνωρίζετε για τα clusters και τα δίκτυα μέσα από τον οδηγό που εξέδωσε πρόσφατα το

Συνέχεια από τη σελίδα 9

των συνεργατών. Αφού προσδιοριστεί η ομάδα των επιχειρήσεων, πρέπει να αποφασιστεί ο χρονικός ορίζοντας και ο τύπος της συνεργασίας. Συχνά, οι συνεργασίες αυτές έχουν τριετή έως τετραετή διάρκεια, ενώ σε ό,τι αφορά τον τύπο της συνεργασίας, υπάρχουν πολλές επιλογές. Άλλα δίκτυα είναι άτυπα και άλλα είναι πιο δομημένα και βασίζονται σε πρωτόκολλα συνεργασίας (συμβάσεις) που έχουν υπογραφεί από τα μέλη του δικτύου. Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις που το δίκτυο λαμβάνει τη μορφή διακριτής επιχείρησης με συγκεκριμένο σκοπό. Αφού συσταθεί το δίκτυο, πρέπει να προσδιοριστούν οι ενέργειες που θα υλοποιηθούν και ο τρόπος χρηματοδότησής τους. Στο στάδιο αυτό καθοριστικό είναι οι πόροι και οι ικανότητες που διαθέτουν οι συνεργάτες να είναι συμπληρωματικοί, ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά για την προώθηση του στόχου του δικτύου.

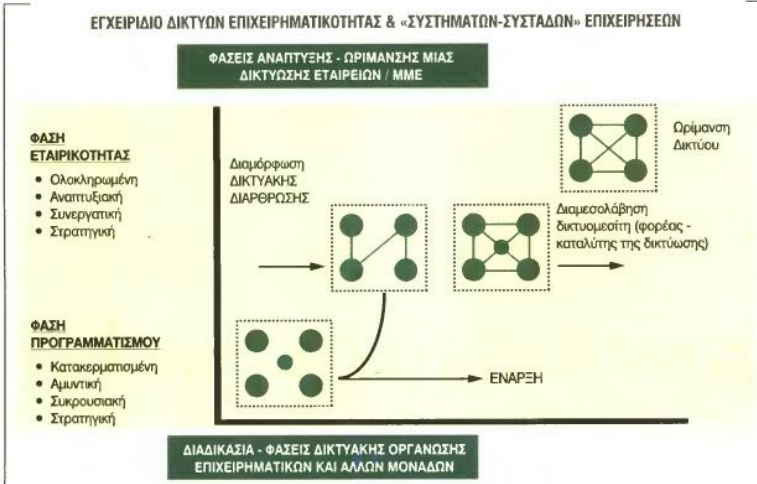
Όταν το δίκτυο συσταθεί, για την αποτελεσματική λειτουργία του, απαιτείται να υπάρχει ενεργός διοίκηση. Τα άτομα που θα συμμετέχουν στη διοίκηση του δικτύου ορίζονται κάθε φορά από τις επιχειρήσεις μέλη του δικτύου. Συνήθως, μέλη της διοίκησης του δικτύου είναι στελέχη των επιχειρήσεων που το απαρτίζουν, ώστε να προάγουν τους στόχους του δικτύου και ταυτόχρονα να προωθούν τα συμφέροντα των επιχειρήσεων που αντιπροσωπεύουν.

Σύμφωνα όμως με εμπειρικές μελέτες, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν συμμετέχουν εύκολα σε τέτοιες μορφές συνεργασίας. Ανασταλικά παράγοντες φαίνεται να είναι οι περιορισμένοι πόροι που έχουν οι μικρές επιχειρήσεις, αλλά και η δυσκολία που αντιμετωπίζουν να βρουν τον κατάλληλο συνεργάτη. Προκειμένου να ξεπεραστούν τα προβλήματα αυτά και να συμμετέχουν όλο και περισσότερες μικρές επιχειρήσεις σε δίκτυα, υλοποιούνται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο συγκεκριμένες δράσεις ενίσχυσης. Οι δράσεις που έχουν έως σήμερα ολοκληρωθεί κατά κύριο λόγο στοχεύουν στο 1) να ενθαρρύνουν τις μικρές επιχειρήσεις να δημιουργήσουν δίκτυα παρουσιάζοντας τα οφέλη για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν, 2) να τις βοηθήσουν να βρουν κατάλληλους συνεργάτες και 3) να τις παροτρύνουν να συμμετέχουν σε δίκτυα χρηματοδότησης τις δράσεις των δικτύων.

Χρηματοδότηση

Γενικές αρχές συστηματοποίησης των πηγών χρηματοδότησης

Η διαφοροποίηση χρηματοδότησης είναι βασικός παράγοντας για την ανάπτυξη ή επιτυχημένη λειτουργία των συσταδών-clusters. Οι πηγές χρηματοδότησης των συσταδών-clusters επιχειρήσεων είναι η πολιτεία, οι επιχειρήσεις-μέλη και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η χρηματοδότηση των clusters, ειδικά στο πρώτο βήμα ανάπτυξης αυτών, προέρχεται από πρωτοβουλίες στήριξης των συσταδών που υλοποιούνται από την πολιτεία (project clusters). Το περισσότερο προγράμματα προβλέπουν την παροχή ενισχύσεων για τη φάση σύστασης και ανάπτυξης της συστάδας (π.χ. για χρονικό διάστημα περίπου 18 μηνών) και τη φάση λειτουργίας (π.χ. για χρονικό διάστημα επηλέον 18 μηνών).

Στόχος είναι να καλυφθούν τα πρώτα έξοδα οργάνωσης και να υλοποιηθούν αρχικές δράσεις, οι οποίες θα αναδείξουν το ρόλο των συσταδών και τα οφέλη των επιχειρήσεων που απορρέουν από τη συμμετοχή τους σε αυτό, ώστε στο μέλλον να γίνει εφικτή η αυτοχρηματοδότηση των δράσεων του.

Μετά το πρώτο διάστημα λειτουργίας, οι επιχειρήσεις μέλη των συσταδών καλούνται να πληρώσουν συνδρομές μελούς σε αντάλλαγμα των υπηρεσιών και των ωφελειών που απολαμβάνουν. Οι συνδρομές αποτελούν υποχρέωση των μελών, παρέχονται σε τακτική βάση και το ύψος τους είναι καθορισμένο. Κατ' αποκοπή και σε εθελοντική βάση, οι πιο ευρωστές επιχειρήσεις δύνανται να παρέχουν χρήσιμες.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου η συστάδα προκύπτει μέσα από την αγορά, η χρηματοδότηση των δράσεων της προέρχεται εξ αρχής από τα μέλη της (business clusters). Φανερό είναι ότι όσο πιο ισχυρή είναι η βάση της συστάδας (όσο πιο πολλά τα μέλη) τόσο περισσότερο τα έσοδα και τόσο μεγαλύτερη η ικανότητα χρηματοδότησης και νέων

δράσεων προς όφελος των μελών της. Αν η συστάδα έχει τη μορφή εταιρείας, μπορεί να λάβει τραπεζικό δανεισμό για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων δράσεων, να αξιοποιεί περιουσιακά στοιχεία, να συμμετέχει σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα και γενικά να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εταιρικότητα.

Συστάδες και δίκτυα στο ΕΣΠΑ 2007-2013 (project clusters)

ΕΣΠΑ-ΕΤΑΚ / ΑΡΙΣΤΕΙΑ

Μεταξύ των δράσεων που περιγράφονται στο ΕΣΠΑ-ΕΤΑΚ κυρίαρχο ρόλο καταλαμβάνει η αρχή της δικτυώσεως και της συνεργασίας, είτε στο επίπεδο συσταδών επιχειρήσεων-clusters είτε

σε αυτό της διασύνδεσης πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων με την παραγωγή και τις επιχειρήσεις.

Πιο αναλυτικά, στον άξονα Γνώση και Αριστεία, προβλέπεται η δημιουργία συνεργατικών σχηματισμών (clusters) α) έντασης γνώσης (knowledge intensive) και β) καινοτομίας (innovation intensive). Στόχος της είναι η έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, ιδιαίτερα υψηλής έντασης γνώσης, και η προώθηση εντατικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μελών του συνεργατικού σχηματισμού, με από κοινού χρήση εγκαταστάσεων και ανταλλαγή τεχνολογίας και εμπειρογνομήσεων.

Δικαιούχοι της δράσης μπορεί να είναι ένα σύνολο ανεξάρτητων επιχειρήσεων (μεταξύ των οποίων και ΜΜΕ) και άλλων υποστηρικτικών οργανισμών του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα. Επιπρόσθετα, στον υπόδομο Αριστεία και ξεχωριστά από το αυτόνομο χρηματοδοτικό μέσο της δημιουργίας συνεργατικών σχηματισμών, προβλέπεται η δημιουργία δικτύων και κέντρων αριστείας, τα οποία περιγράφονται ως Θεματικά Δίκτυα Προηγμένης Έρευνας και Ανάπτυξης (ΘΕΔΕΑ) και ως Θεματικά Δίκτυα Έρευνας και Εκπαίδευσης (ΘΕΔΕΕΚ).

Οι παραπάνω δράσεις αφορούν ακαδημαϊκούς φορείς και ερευνητικά κέντρα, τα δίκτυα αυτά μπορούν, ωστόσο, όταν οι συνθήκες είναι κανές, να συνδυαστούν και να αλληλεπιδρούν με τις συστάδες-clusters επιχειρήσεων, ενισχύοντας έτσι την ελληνική προσιτά-μενη άξια σε τεχνολογικούς τομείς υψηλής έντασης γνώσης.

ΕΣΠΑ-ΕΤΑΚ / ΓΝΩΣΗ

Μεταξύ των δράσεων που περιγράφονται μέσω της Δράσης Ενίσχυση Νέων και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, ενισχύεται η υλοποίηση ερευνητικών και τεχνολογικών έργων από νέες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις και επιβραβεύονται οι συνεργασίες αυτών, καθώς τόσο κατά την αξιολόγηση όσο και κατά τη χρηματοδότηση θα δίνεται προτεραιότητα στις ΜΜΕ ή/και σε συνδέσμους αυτών που δημιουργούν μονιμότερες δομές και δίκτυα συνεργασίας.

Δικαιούχοι της συγκεκριμένης δράσης είναι ομάδες επιχειρήσεων και συνδέσμοι ΜΜΕ με κοινό πρόβλημα, ανάγκες (αφορά κύριως ΜΜΕ ίδιου κλάδου), καθώς και στόχους (ΜΜΕ διαφόρων κλάδων, πολι-επιστημονική προέγχιση στην επίτευξη των κοινών στόχων ή επίλυση κοινών προβλημάτων και αναγκών).

Παράλληλα, μέσα από τη δράση Συνεργασία, προωθείται η ενίσχυση της εναρξης συνεργατικών ερευνητικών και τεχνολογικών έργων μικρής, μεσαίας ή μεγάλης κλίμακας, από συμπράξεις επιχειρήσεων ή ομάδων επιχειρήσεων με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, σε μια προσπάθεια καλυψής του κενώματος της παραγωγής νέας γνώσης και του ατήματος της εμπορικής της αξιοποίησης.

Η πρωτοβουλία JEREMIE

Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Η πρωτοβουλία JEREMIE απευθύνεται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και ως κύριο στόχο έχει να διευκολύνει την πρόσβασή τους στη χρηματοδότηση, προωθώντας έτσι την ανάπτυξη τους. Συγκεκριμένα, το JEREMIE στοχεύει στη βελτίωση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε κεφάλαια μέσω δανείων (loans), επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital), εγγυήσεων, μικροπιστώσεων κτλ., ώστε να υποστηρίκουν η ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, η καινοτομία και η απασχόληση στην Ε.Ε.

Το JEREMIE αναφέρεται σε μια σειρά συνεκτικών δράσεων, μέσω των οποίων εθνικοί πόροι, πόροι του ΕΤΠΑ, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, τραπεζών και επενδυτών θα δοθούν σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, όχι με τη μορφή επιχορηγήσεων, αλλά μέσω άλλων μορφών χρηματοδότησης, π.χ. δάνεια, κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου και εγγυήσεις.

Η πρωτοβουλία θα υποστηρίξει τη δημιουργία και

την επέκταση/εκουγχρονισμό πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς όπως η βιομηχανία, το περιβάλλον, οι υπηρεσίες, ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας) κτλ. Επίσης, θα προωθήσει τη μεταφορά τεχνολογίας και τη «συνδεσιμότητα» ανάμεσα σε πανεπιστήμια/ερευνητικά ιδρύματα και επιχειρήσεις, ενώ, τέλος, θα βελτιώσει τη διαθεσιμότητα μικροπιστώσεων που απευθύνονται σε όσους δεν έχουν πρόσβαση σε εμπορικές πιστώσεις.

Επιλέξιμες είναι ΜΜΕ με 249 εργαζόμενους (ανάτομο), ετήσιο κύκλο εργασιών το πολύ 50 εκατ. ευρώ και/ή ετήσιο ισολογισμό το πολύ 43 εκατ. ευρώ.

Ωστόσο, προτεραιότητα θα δοθεί στις μικρές επιχειρήσεις (με προσωπικό μικρότερο από 50 άτομα ή ισολογισμό/ετήσιο κύκλο εργασιών μικρότερο από 10 εκατ. ευρώ) και στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (με προσωπικό λιγότερο από 10 άτομα ή ισολογισμό/ετήσιο κύκλο εργασιών μικρότερο από 2 εκατ. ευρώ). Σημειώνεται ότι στις επιλέξιμες εταιρείες συμπεριλαμβάνονται αποκλειστικά και οικογενειακές επιχειρήσεις.

Χρηματοδότησης

Παρατηρητήριο του ΕΟΜΜΕΧ για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Η πρωτοβουλία JESSICA

Αναζωογόνηση αστικών περιοχών και επιχειρηματικότητα - Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την αστική ανάπτυξη και επιχειρηματικές ευκαιρίες
 Πρόκειται για μια κοινή πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΤΕπ, σε συνεργασία με την Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Στόχος της είναι η κινητοποίηση κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση ολοκληρωμένων δράσεων και επενδύσεων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αστικού χώρου και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Οι πόροι που θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση αυτής της πρωτοβουλίας θα προέλθουν από τα επιχειρησιακά προγράμματα της περιόδου 2007-2013, καθώς και από ιδιωτικούς πόρους.

Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της πρωτοβουλίας είναι ότι παρέχει στα κράτη-μέλη και στις περιφέρειές τους τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν μέρος των ενισχύσεων που λαμβάνουν μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της Ε.Ε., για να επενδύουν, υπό τη μορφή ανακυκλούμενων χρηματοδοτήσεων, σε έργα που εντάσσονται στο πλαίσιο ολοκληρωμένων σχεδίων για την προαγωγή της αειφόρου αστικής ανάπτυξης.

Πρόκειται για μετατροπή των ενισχύσεων των διαρθρωτικών ταμείων σε ανακυκλούμενες χρηματοδοτήσεις με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους, ώστε να ενθαρρύνονται οι δημοτικές αρχές, οι τράπεζες και οι ιδιώτες επενδυτές να αναπτύσσουν συνεργασίες και να επενδύουν σε προσοδοφόρα αστικά έργα. Οι επενδύσεις αυτές, οι οποίες μπορούν να έχουν τη μορφή ιδίων κεφαλαίων, δανείων ή εγγυήσεων πραγματοποιούνται κυρίως μέσω Ταμείων Αστικής Ανάπτυξης (Urban Development Funds).

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα είναι το δεύτερο κράτος-μέλος της Ε.Ε., μετά την Πορτογαλία, που συνεργάζεται με την ΕΤΕπ στο πλαίσιο της JESSICA. Στη χώρα μας προβλέπεται να διατεθούν περίπου 100 εκατ. ευρώ, μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων των διαρθρωτικών ταμείων. Η αξιοποίηση αυτών των πόρων θα γίνει μέσω της δημιουργίας κεντρικού ταμείου. Για τον καθορισμό των έργων που μπορούν να ενταχθούν στη JESSICA θα υπάρξει περαιτέρω συνεργασία μεταξύ του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και της ΕΤΕπ.

Η δράση έχει ως στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της ποιότητας ζωής, την ενίσχυση της σύνδεσης έρευνας και παραγωγής, την πολύ-επιστημονική προσέγγιση, την ενίσχυση, εξειδίκευση ερευνητικού δυναμικού, καθώς και τη διεθνή συνεργασία, μέσω της δικτύωσης και της συνεργασίας με φορείς από ευρωπαϊκές και άλλες χώρες. Επίσης, βασική επιδίωξη της δράσης αποτελεί και η παρακίνηση του ιδιωτικού τομέα στην ανάληψη Ε&Τ δραστηριοτήτων και στην αύξηση της ιδιωτικής χρηματοδότησης για ΕΤΑ γενικότερα.

ΕΣΠΑ-ΕΤΑΚ / ΑΞΙΑ

Στον υποόξονα Αξία, στο πλαίσιο της δράσης Πειραματικές Δράσεις Τεχνολογικής Καινοτομίας, ενθαρρύνεται η εκκίνηση πιλοτικών έργων που θα διερευνήσουν νέους δρόμους και εργαλεία ανάπτυξης καινοτομίας. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διαπεριφερειακή συνεργασία, καθώς η κύρια κατεύθυνση αφορά τη διασύνδεση δράσεων τεχνολογικής καινοτομίας και δράσεων ψηφιακής διακυβέρνησης, όπως έξυπνα συστήματα καινοτομίας, έξυπνα clusters, παγκόσμια δίκτυα τεχνολογικής συνεργασίας σε επιλεγμένους κλάδους, online υπηρεσίες καινοτομίας, στοχευ-

μένη μεταφορά τεχνολογίας κ.ά.

Έτσι, και σε αυτή την περίπτωση, παρατηρείται η διαφυλάξη του δόγματος της δικτύωσης και της συνεργασίας, αφού ως δικαιούχοι της δράσης ορίζονται: συλλογικοί φορείς επιχειρήσεων, clusters και δίκτυα επιχειρήσεων, τεχνολογικά πάρκα και κέντρα μεταφοράς τεχνολογίας, κέντρα καινοτομίας, ομάδες Ε&Τ φορέων παραγωγής γνώσης, συνεργασίες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με οργανισμούς παραγωγής γνώσης.

Περιφερειακοί πόλοι καινοτομίας

Στο δεύτερο αξονα Αξία του ΕΣΠΑ-ΕΤΑΚ και συγκεκριμένα στον υποόξονα 1, προβλέπεται η δημιουργία Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας (ΠΠΚ) σε όλες τις περιφέρειες ή/και ομάδες περιφερειών, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει η απαιτούμενη κρίσιμη μάζα για την επιτυχή ανάπτυξή τους, ιδιαίτερα από τον επιχειρηματικό κόσμο της αντίστοιχης περιφέρειας. Η ενίσχυση των υπαρχόντων πόλων θα γίνει μετά την αξιολόγησή τους, από την οποία θα πρέπει να προκύπτει η θετική συνεισφορά τους στους στόχους της δράσης και της περιφερειακής οικονομίας γενικότερα. Η δράση αυτή θα συνδεθεί

με επιμέρους δράσεις (χρηματοδοτικά σχήματα) τόσο του άξονα Γνώση όσο και του άξονα Αξία.

Οι φορείς που συμμετέχουν στον ΠΠΚ μπορεί να είναι ερευνητικού και τεχνολογικού χαρακτήρα, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), επιμελητήρια, επιχειρήσεις και άλλοι φορείς που αναπτύσσουν δραστηριότητα συναφή με τον ανωτέρω σκοπό στην περιφέρεια.

Η νέα αυτή δράση του ΕΣΠΑ αποτελεί συνέχιση και διεύρυνση αντίστοιχης επιτυχημένης πρωτοβουλίας στο πλαίσιο του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα (Προγραμματική Περίοδος 2000-2006), που αφορούσε τη συγκρότηση και λειτουργία πέντε (5) περιφερειακών πόλων καινοτομίας (Θεσσαλία, Δυτική Μακεδονία, Κρήτη, Δυτική Ελλάδα, Κεντρική Μακεδονία). Προτεραιότητα, επομένως, είναι το νέο εγχείρημα να αντλήσει από την πρότερη εμπειρία και να κεφαλαιοποιήσει την οργανωσιακή και τεχνική γνώση που έχει συσσωρευτεί.

Ως περιφερειακός πόλος καινοτομίας (σύμφωνα με το άρθρο 23 του Ν.3377/2005) νοείται η ένωση φορέων του ιδιωτικού και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που έχουν σκοπό την ενίσχυση των τεχνολογικών και καινοτόμων επιδόσεων των περιφερειών της χώρας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας.

Η αξία της δημιουργίας και της ενίσχυσης των περιφερειακών πόλων καινοτομίας, αναφορικά με τις συστάδες επιχειρήσεων, είναι ότι ένα από τα αποτελέσματα της υλοποίησης των επιμέρους ενεργειών της αναμενεται να είναι η εδραίωση μόνιμων δομών συνεργασίας. Η εξειδίκευση σε επιλεγμένους τεχνολογικούς τομείς, οι οποίοι δύναται να αποτελέσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την περιφέρεια, και η δικτύωση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων αποτελούν εξέχοντα για την πλήρωση της παραπάνω συνθήκης.

Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων θα ενισχυθεί με την προώθηση, στο πλαίσιο του περιφερειακού πολυ καινοτομίας, δραστηριοτήτων που αποσκοπούν:

- Στην ανάπτυξη καινοτόμων ερευνητικών και τεχνολογικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) και της Περιφέρειας.
- Στην ενδυνάμωση - επέκταση δημοσίων ερευνητικών και τεχνολογικών υποδομών σε τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος που συνδέονται άμεσα με τις δραστηριότητες-προτεραιότητες του πόλου.
- Στην αξιοποίηση ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων άλλων περιφερειών δημοσίου ή ιδιωτικού χαρακτήρα για τη μεταφορά τεχνολογίας και την υλοποίηση πράξεων συμπληρωματικού χαρακτήρα και προστιθέμενης αξίας.
- Στην κατάρτιση και εκπαίδευση σε θέματα τεχνολογικής καινοτομίας.

[SID: 4003494]